

Yazar: Ramazan YILMAZ

GENÇLERE ÖDÜTLER- 11 Ýnsaný yücelten faziletler; Saygý, Ahlak ve Dürüstlük

Ýnsan, yüce Allah’ýn, en güzel biçimde yarattýđý en güzel varlýktýr; bu nedenle yüce Allah (cc), en güzel þekilde yarattýđý insana, sorumluluk yükleyerek onu kendisine muhatap almýþ, yüceltmiþtir. “Gerçekten insaný en güzel biçimde yarattýk!” (Tin, 4) “ Ben cinleri ve insanlarý, bana kulluk dýpýnda (bir nedenle) yaratmadým.” (Zariyat, 56) Ýnsana, yaratýlýþýnda kimi özellikler veren yüce Allah (cc), onu, bu özelliklerini kullanmasýnda serbest býrakmýþtır. Ýnsan, kendisine verilen özellikleri iyi ve güzel bir biçimde kullandýđýnda kurtuluþa erecek, aksine hareket etmesinde dünya ve ahirette ziyana uđrayacaktır. “Nefse ve onu düzenleyene, böylece ona, günahý ve takvayý ilham edene, gerçekten onu temizleyen kimse kurtulmuþtur ve elbette onu örten kimse, ziyana uđramýþtır.” (Þems, 7-10) Ýnsanýn, Rabb’i indinde kendisini yüceltmesi ve insanların yanýnda saygýnlýk kazanmasý ancak kendi iradesinde ve kendi elindedir. Ýnsanýn, Rabb’i yanýnda kendisini yüceltmesi, Rabb’ine, O’nun bildirdiđi esaslar içerisinde kulluk yapmasý ile mümkün iken insanların yanýnda saygýnlýk kazanmasý ancak insanlara karþý saygýlý olmasý, her konu ve durumda ahlaki deđerler içerisinde hareket etmesi ve her zaman dürüst olmasý ile mümkündür. Saygý, ahlak ve dürüstlük, insan için birer cevherdir; bunlara sahip olanlar, her zaman ve mekânda sevilir, sayýlýr ve onlara deđer verilir. Bu nedenle insanýn kendisini yüceltmesi de apađýlýk bir duruma düþürmesi de ancak insanýn kendi elinde ve iradesindedir. Saygý Ýnsanda var olan bir haslet, bir deđer yargýsý ve bir davranýþ biçimidir! Aileyi ve toplumu bir arada tutan, insanlarý birbirlerine sevdiren saydýran bu haslet, üzerinde bulunduđu kipiye de yüceltip saygýn kýlar. Bir haslet, bir özellik olarak saygý Saygý, insanda bulunan, insaný insan yapan, onu saygýn kýlýp yücelten en önemli haslet, en deđerli vasýf, insanýn kipiliđini oluþturan manevi rübesidir; bu rütbeye sahip olanlar, buna uygun hareket ettikleri sürece kipilik sahibi, þahsiyetli olur, insanlardan saygý görür, sevilirler. Saygý, öncelelikle insanýn kendisinden baþlar, kendilerine

saygı duyanlar, kendilerini ¸evrelerinde, toplum i¸erisinde k¸k d¸recek s¸z ve davranışlardan ka¸ınırlar, başkalarına karşı ¸ ve dikkatli hareket ederler. Saygı kimseler, vakarlıdır, ancak hi¸bir şekilde kibirli değildirler. Bu nedenle s¸z ve davranışlarında ¸ler. Saygının kipiye kazandırdığı saygınlık ve vakardan mahrum olanlar, hangi konuda, hangi unvanla bulunursa bulunsunlar, ¸evrelerinde sevilmezler, saygı g¸mezler. Değer yargısı olarak saygı Kibinin, kendisi de d¸hil olmak ¸zere, ¸ocuk, gen¸ı yapılı ayırtıyı yapmadan herkesin, kibirlik ve bahsiyet sahibi olduklarını kabul etmesi, onlara o duygu ile yaklaşması, onlara, bu kibirlik ve bahsiyetlerini g¸z¸n¸nde bulundurarak değer vermesidir. Değer yargısı olarak saygı, cansız varlıklara karşı da g¸sterilir; kibinin, canlı varlıkların da birer nefis tapındıklarını bilip onları kendi konuları i¸erisinde değerlendirmesi, onları aşağılamaması, onlara karşı sevgi ve merhametle yaklaşması gerekir. Rasulullah (as)¸ın, b¸yle buyurdu¸ nakledilir. ¸Allah, merhametli olanlara rahmetle muamele eder. ¸yleyse, sizler yery¸nde kiler karşı merhametli olun ki, semada bulunanlar da size rahmet etsinler. Rahim (akrabalık bağı) Rahman¸dan bir bağıdır. Kim bunu korursa Allah onunla (rahmet bağı) kurar, kim de koparırsa, Allah da ondan (rahmet bağı) koparır.¸ Rasulullah (as)¸ın, g¸ktekiler diye tanımladığı, ayetlerde de a¸y¸a bildirildiği ¸zere meleklerin, Rab¸lerinden mağfiret dilemeleridir. ¸stlerindeki g¸kler, (az daha) yarılacaktır; melekler, Rab¸lerini hamd ile tesbih ederler ve yerdeki kimseler i¸in mağfiret dilerler. İyi bilin ki muhakkak ki Allah, ¸dur, Rahim¸dir.¸ (Pura, 5) ¸Arpı tapınan kimseler ve onun ¸evresinde bulunan kimseler, Rab¸lerini hamd ile tesbih ederler, O¸na iman ederler ve iman eden kimseler i¸in mağfiret dilerler: ¸Rabb¸imiz, rahmet ve ilminle her şeyi kapattın; tevbe eden kimselere ve Senin yoluna tabi olanlara mağfiret et ve onları, cehennem azabından koru. Rabb¸imiz, And cennetlerine koy ki Sen, onlara vadettin; onların babalarından, eplerinden ve z¸rriyetlerinden salih kimseleri de. P¸phesiz Sen, Aziz, H¸kim olan Sensin ve onları k¸t¸l¸klerden koru ve Sen, kimi o g¸n k¸t¸l¸klerden korursan, işte ger¸ekten ona rahmet etmişsin ve işte o, b¸y¸k bir kurtuluştur.¸ (M¸min, 7-9) Bu, elbette b¸y¸k bir kurtuluştur ki ona, ancak ger¸ekten iman edenler ve iman ettikleri esaslara göreince tabi olanlar kavuşturulur. Değer yargısı olarak saygı, kibinin kullandığı eşyalarını, sahip olduğu araç¸lerini ¸zenli ve d¸zg¸n kullanması, onlara değer vermesi, saygı

olacaklarýný, bilmeden konuþmanýn ukalalýk olacađýný bilirler. Ukalalýk, ancak kiþiyi kü¸ük düpürür, kendisine olan saygýyý yitirir. “Ýpte siz böylesiniz; sizin bilginiz olan þey hakkýnda tartýptýnýz; fakat bilginiz olmayan þey hakkýnda neden tartýpýyorsunuz! Allah bilir, siz bilmezsiniz.” (Al-i Ymran, 66) Saygýnlýk, kiþinin, bilgisi olmayan konularda tartýpmamasýný gerekli kýlar, bilgisizce konuþanlar, ger¸ekler ortaya ¸ýktýđýnda mahcup olurlar. Bu nedenle kendilerine saygýsý olanlar, kendilerini kü¸ük düpürecek, mahcup edecek bir duruma düpmekten ka¸ýnýrlar. Saygýn kimseler, bilmedikleri bir konuda konuþanlarýn, haddi aþmýþ, ister istemez yalan söylemip olacaklarýný, söylediklerinden sorumlu tutulacaklarýný bilir, bu nedenle bilmeden konuþarak saygýnlýklarýna gölge düpürmez, kendilerini sorumluluk altýna sokmazlar. “Hakkýnda ilmin olmayan bir þeyin ardýna düpme, ¸ünkü kulak, göz ve gönül, bunlarýn hepsi ondan mesul olur.” (Ysra, 36) Saygýn kimseler, hem inþalarýn yanýnda kü¸ük düpme istemezler, hem de söyleyip yaptýklarýndan Rab’leri yanýnda sorumlu olacaklarýný bilirler. Bu nedenle bilmedikleri bir konuda fikir yürütmez, bilmedikleri þeylerin peþine düpmezler. Saygý, tÝpký diđer vasýflarý gibi Müslümanlarýn en önemli vasýflarýndandýr ki yüce Allah (cc), saygýlý olanlarý övmüp, onlar i¸in büyük bir mükâfatýn olduđu bildirilmiþtir. “Þüphesiz, Müslüman erkekler ve Müslüman kadýnlar, Mürsquo;min erkekler ve Mürsquo;min kadýnlar, itaat eden erkekler ve itaat eden kadýnlar, dođru erkekler ve dođru kadýnlar; sabreden erkekler ve sabreden kadýnlar, saygýlý erkekler ve saygýlý kadýnlar, sadaka veren erkekler ve sadaka veren kadýnlar, oru¸tutan erkekler ve oru¸tutan kadýnlar, ýrzlarýný koruyan erkekler ve koruyan kadýnlar, Allah’y ¸ok zikreden erkekler ve ¸ok zikreden kadýnlar; Allah onlar i¸in bađýþ ve büyük bir mükâfat hazýrlamýþtır.” (Ahzab, 35) Bireyleri birbirlerine karþý saygýlý olan toplumlarda, sevgi de var olur ve o toplumlarda huzur ve mutluluk sürekli olur. Kü¸üklerin, büyüklerine saygý göstermesi, büyüklerin de kü¸üklerini sevmesi, toplumu birbirine kaynaþtýrýr. Saygý, insanlar arasýnda karþýlýklý olmasý halinde bir anlam ifade eder; bu karþýlýklý saygý eþler arasýnda ise, eþlerin birbirlerini sevmelerine, ailede huzur ve mutluluđun olmasýna ¸ocuklarýn bu saygý ve sevgi ortamýnda yetiþmelerine neden olur. Böylice toplumda birbirlerine saygýlý olan bireyler yetiþir. Yüce Allah (cc), eþlerin birbirlerine ve birbirlerinin haklarýna saygýlý olmalarýný istemekte, onlara bu konuda hatýrlatmalarda bulunmaktadýr.

“...Elbette kadýnlarýn, bir haklarý olduđu gibi; erkeklerin de onlar üzerinde bir haklarý vardýr ve erkekler onlar üzerinde bir derece fazladýr. Allah azizdir, hâkimdir.” (Bakara, 228)

Saygý, evlilik hayatýnda en temel esastýr; saygý üzerine oluþturulan bir evlilik hem sürekli olur, hem o yuvada huzur bulunur. Saygý, yuvayý ayakta tutan en önemli temeldir. Bu temel üzerine bina edilen yuva, toplumsal yapýnýn temel direklerinin sađlam olmasýný sađlar. Eplerin birbirlerinin haklarýna saygý gösterdiđi huzurlu bir ortamda yetipen çocuklar hem toplumsal hayatta saygýn kimseler olarak yerlerini alýrlar, hem de hayatta baþarýlý kimseler olurlar, aksi halde bunalýmlý bir kipiliđe sahip olurlar. Ahlak Ahlak; huy, karakter, kanaat, moral, söz, tutum ve davranýþlarýn tümüne verilen genel bir tanýmdýr.

Ýlkokullarda karnelere yazýlan “hal ve gidip” ifadesi, bir yerde kipinin ahlaki durumunun kýsaca tanýmlanmasýdýr. Ahlak, dini ya da hukuki bir terim deđil genel toplumsal bir tanýmlama, bir kanaat, bir olgu ve bir deđer yargýsdýr. Genel olarak kipilerin davranýþlarýný belirleyen toplumsal deđer yargýsý da denilebilir. Bu nedenle ahlaki olarak iyi olmayan tutum ve davranýþlarýn, hukuki olarak bir müeyyidesi yoktur, sadece toplum tarafýndan kýnanýr.

Ýnsanlarýn, huy ve karakterleri, söyleyip yaptýklarý, tutum ve davranýþlarý, onlarýn ahlaki boyutlarýný ortaya koyar. Kipiler, huy ve karakterlerini, söz ve fiillerini, tutum ve davranýþlarýný olumlu ya da olumsuz, hangi yönde kullanýyorlarsa ahlaki durumlarý ona göre tanýmlanýr. Saygýlý, dürüst, kibar, yalan söylemeyen, toplumun genel kabullerine aykırı söz ve davranýþlar içerisine girmeyen, baþkalarýnýn sahip olduđu þeylere göz dikmeyemeyen, insanlarý arkalarýndan çekiptirmeyemeyen, yardýmsever, sözünde sadýk, güvenilir kimseler, ahlaklý olarak tanýnýr. Bunlarýn tersini yapanlar ise, toplumda ahlaksýz olarak kabul görür. Ahlaki zafiyet içerisinde olan kimseler, insanlar tarafýndan sevilmezler, toplumdan dýþlanýrlar. Bu nedenle bu kimseler, sürekli bir huzursuzluk ve bunalým yaparlar. Yüce Allah (cc), Rasulullah (as)’ýn büyük bir ahlak üzerinde bulunduđunu ve kendisine büyük ve kesintisiz bir mükâfatýn verileceđini bildiriyor. “Elbette senin için kesintisiz bir mükâfat vardýr ve muhakkak ki sen, büyük bir ahlâk üzerindesin.” (Kalem, 3-4)

Hz. Aþe (r.anha)’ya Rasulullah (as)’ýn ahlakýnýn ne olduđu sorulduđunda, “Onun ahlaký Kur’an’dý, siz Kur’an okumuyor musunuz?” diye cevap verir. Rasulullah (as), her söz ve ipini Kur’an’a göre söyleyip yapýyordu. Bu da gösteriyor ki, ahlak, kipinin her türlü söz, tavýr ve davranýþý, karakter ve kipiliđidir. Ahlak, toplumlarý ayakta tutan, toplumun huzur ve mutluluđunu devam ettiren ya da bir toplumun yok olmasýna neden olan en önemli

deđer yargýsýdýr. Bir toplumda ahlaki deđerler bozulmuş ve ¸ürümüpse o toplumun yýkýlması mukadder olur. Hz. Lut (as)’ýn kavmine tabı yađdýrtýp yýkan en ünemli neden onların ahlaki deđerler bakımýnda ¸ükmesidir. Dürüstlük Dürüstlük, kipinin, üzü ve süzünün bir olması, olduđu gibi gürünmesi, güründüđü gibi olmasıdır. Dürüstlük, týpký bir cam gibidir, iki tarafý net gürülen, bir tarafýnda bir leke varsa diđer tarafýndan da fark edilen tertemiz bir cam, ipte dürüst kimse büyle olandýr. Dürüstlük, kipinin, yalan süylemesi, riyakârlýk yapmamasý, insanların kandýrmamasý, kimi ¸ükarlarý ya da korkularý i¸in bildiđi ger¸ekleri gizlememesidir. Kýsacasý insanýn, dosdođru olması, her türlü kütü vasýflardan uzak durmasıdır. Yüce Allah (cc), büyle buyuruyor. “üyleyse emrolunduđun gibi dođru ol; seninle beraber tevbe edenlerle haddi apmayýn, zira O, yaptýklarýnýzý gürmededir.” (Hud, 112) Dürüstlük, adaletin ayakta tutulmasınýn temeli ve en ünemli nedenidir. Hakkýn, eđilip bükülmeden ortaya konulması, ancak dürüstlük kavramý ile mümkün olabilir. Bu nedenle yüce Allah (cc), adaletin ayakta tutulması i¸in kipilerin dürüst olmalarýný istemektedir. “Ey iman edenler, Allah i¸in adâleti ikame eden bahitler olun; velev ki kendinizin, anne babanızýn ve yakýnlarýnýzýn aleyhinde olsun, þayet zengin veya fakir de olsalar (adil olun), ¸ünkü Allah, ikisine daha yakýndýr. üyleyse hevanýza uymayýn, ger¸ekten adil olun ve eđer tevil ederseniz ya da ¸ekinirseniz, muhakkak ki Allah yaptýklarýnýzdan haberdar olandýr.” (Nisa, 135) “Ey iman edenler, Allah i¸in adaleti ayakta tutan bahitler olun, bir kavme karpý olan kininiz size su¸ ipletmesin, ancak adalet üzerinde olun, adil davranýn; o, takvaya daha yakýndýr. Allah'tan korkun, büphe siz Allah, yaptýklarýnýzý haber almaktadır.” (Maide, 8) Dürüst kimseler, hi¸bir nedenle yalan süylemez, dođrularý gizlemez; hatta üyle ki gerektiđinde kendisinin, anne babasýnýn, en yakýnlarýnýn aleyhinde bile olsa, dürüst olmalı, ger¸ekleri süylemelidir. Ýpte büyle kimseler, takva sahipleri olarak Rab’lerinin rýzasýný kazanacaklardır. Dürüstlük, insanýn cevheridir; o kimde bulunuyorsa o kimse, týpký i¸erisinde kandiller yanan, etrafýna ýpýklar dađýtan, uzaktan bile gürüldünde ¸ok güzel gürünenden aydýnlýk bir saraya benzer. Dürüstlükten mahrum olan kimseler de, ýpýklarý sünüp, harabe olup, insaný ürküten, itici ve

sođuk bir eve benzerler. Yüce Allah (cc), dürüst olmadüklerü gerüekleri gizleyenleri küfirler ve zalimler, dürüst olmayüp kiüpile güre ikiyüzlü davrananlarü münafük, dürüstlüđü ünemsemeyen, istediđi gibi hareket edenleri fasük olarak vasüfleyürken dürüstlüđü bir karakter haline getirmiü olanlara da Müslümanlar demü onlara, emrolunduklarü gibi dođru olmalarünü bildirmiüdir. Dürüst kimseler, kendilerine verilen bir emanete ihanet edemez, hak sahiplerine haklarünü verir ve üahitliđi gizleyemezler. Büylece dürüstlüklerinden dolayü insanlarün güven ve sevgisini kazanürlar, saygü duyulurlar. Yüpte onlar, ahlakü güzel olan, saygün ve dürüst kimselerdir. Saygü, ahlak ve dürüstlük, birbirlerini tamamlayan üü güzel haslettir. Bunlarün üüne bir arada sahip olanlar, insanlarün en güzelleri, en iyileri, en saygün olanlarüdürlar. Bunlardan biri olmazsa kiü eksiktir demektir, bu nedenle aslanan her üü süfatü birden üzerinde bulundurmaktür.

Bu küpe yazüsünün geldiđi yer: Kurani Mücahede:

<http://www.mucahede.com>

Bu küpe yazüsü iüin adres:

http://www.mucahede.com/modules.php?name=Kose_Yazilari&op=view_article&artid=258